

Sáropataki KRÓNIKA

VII. évfolyam

2. szám

1975. december

Képeslap helyett

December van... Tanulunk, felelünk. Gyűjtjük a jó vagy rossz jegyeket... De lelkünk mélyén titkos készülődés, várakozás feszültsége érződik: nem-sokára hazautazunk, itt a két-hetes téli szünet!

A régi pataki diákok is ugyanúgy számolgatták, hányat kell még aludni az indulásig, mint mi. A hazautazás körülményei azonban egészen mások voltak. Egy kedves, öreg szabolcsi ismerősöm — aki még az édesapjától hallotta — mondta el nekem: annak idején a Bodrogot és a Tiszát számos holtág, lápos terület kapcsolta össze. Az itt levő vizek télen befagytak. Mivel vasút ezen a vidéken még nem volt, a diákok jégen csúszkáltak, korcsolyáztak házáig, hátukon tarisznyával. Nem kellett csomagokat, bőröndöket vinniük, mint most. Ez a korcsolyázás szórakozásnak is beillett... Jóllehet a hosszú útra vállalkozókat nem egy veszély fenyegette: a jég bármikor beszakadhatott alattuk, vagy akár egy-egy kitéhezett nádifarkas is megtámadhatta őket. Mégis mindenki szívesen indult útnak.

Ma persze más, egészen másféle a hazautazás. A legtöb-

ben vonatra ülnek, sokakért pedig autóval jönnek a szülők, vagy az ismerősök.

Ami viszont ma is közös a régi diákok örömeivel: az a hóban, a jégen való sokféle játék. Remélem, az idén kijut majd ezekből nekünk, a tél sem fukarkodik a hóval, jéggel.

Ez a szünet az azokhoz a téli ünnepekhez fűződik, amelyeket kezdettől fogva megtartottak a hagyománytisztelő emberek.

„A karácsony a legnépszerűbb... ünnep, mintegy krisztályosodási centrum, mely köré a legkülönbözőbb eredetű szokások és képzetek csoportosultak századok folyamán” — írja kiváló néprajztudósunk, Dömötör Tekla „Naptári ünnepek — népi színjátszás” című könyvében. Legismertebb ősi szokásunk, mely falun és városban egyaránt kiveszőben van, a betlehemezés.

A karácsony ma elsősorban családi ünnepnek számít. Karácsonyfát díszítünk, kellemes meglepetéseket szerzünk egymásnak. Igyekszünk legalább szűkebb környezetünkben megteremteni a szeretet és a megértés légkörét; de kívánjuk a nagyvilág számára is a békét, a nyugalmat...

Jeles dátum szilveszter estéje és január elseje is. Szilveszter az óév búcsúztatásának vidám napja; január elseje az új év köszöntésének alkalma. Az új év első napján hazánkban régóta szokás pl. az ajándékozás. Az emberek ajándékokat adnak egymásnak, hogy jól kezdődjön az év. Hajdani feljegyzésekben olvashatjuk, hogy a XV. században ezen a napon Budán az ország diákságának küldöttei köszöntötték Zsigmond királyt, aki ezért megajándékozta őket.

A naptári esztendő végével lezárul az első iskolai félév is. Kinek több, kinek kevesebb sikerrel. Mindenkinek magának kell fölmérnie, azt az eredményt érte-e el, amire a képességeiből tellett. Majd a fölmérés nyomán tanácsos már most, a téli szünetben elkezdni — sportnyelven szólva — az alapozó edzést a második félévre.

Valamennyiőtöknek jó pihenést, kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új esztendőt kívánok.

Berecz Lilla II. B

Alma Mater

Magyar UNESCO asszociált iskolák képviselői Sopronban

1975. október 15 és 18 között az UNESCO asszociált iskolák vezető tanárai, igazgatói, diáktitkárai, valamint az egyetemi UNESCO-klubok irányítói részére megrendezték a IV. országos értekezletet. Ezen 26 magyar középiskola képviselői jelentek meg; olyan iskolák megbízottai, melyeknek eddigi tevékenysége kellő biztosítékot nyújt ahhoz, hogy a békére, a nemzetközi megértésre és együttműködésre való nevelésben továbbra is élen fognak járni.

A munkaüléseken szó esett a hazafias és az internacionalista nevelés kérdéseiről, a diákcseréről, a nyelvyakorló táborkon tapasztalatairól, s mindarról, ami a különböző népek fiataljainak megismerkedését, barátkozását, szolidaritását elősegíti. Általános volt az óhaj, hogy az ifjúság közeledése kétoldalú legyen: míg mi más országok népeinek és kultúrájának a tanulmányozására törekszünk, addig a külföldiek igyekezzenek rólunk — haladó hagyományokban gazdag múltunkról és szocialista jelenünkről — megbízható információkat szerezni.

Nagy felismerése volt az értekezletnek, hogy „a nemzetköziség szellemében való nevelés csak akkor lehet sikeres, ha nem csupán egy-két tantárgy keretében, hanem az egész oktató-nevelő munka szerves részeként valósul meg. „A mi felismerésünk pedig az volt, hogy a siker záloga: tanárok és diákok közös feladatvállalása az ügy érdekében.

Éppen ezért javasoljuk, hogy iskolánkban minden KISZ-alap-

szervezet vállalja legalább egy UNESCO-program lebonyolítását (itt gondolunk a jelentős évfordulókról való megemlékezésre, a világ népeinek, országainak sokoldalú bemutatására stb.)

A nevelésben fontos az élménynyújtás. Jól példázza ezt a csehszlovák-magyar barátsági hét alkalmából nálunk tartott író-olvasó találkozó és az ifjúsági barátsági gyűlés. Az egyiken is, a másikon is lelkes közönség jelent meg; a vendégek meleg fogadtatásban részesültek.

Az élménynyújtást szolgálják soron következő rendezvényeink is: Rák Rudolf okinawai „helyzetjelentése”, Leyszek Erzsébet, Tamás Ilona és Kocsis Judit beszámolója a nyári nyelvi táborkról.

A mostani IV. A a Szovjetunióban, a IV. F az NDK-ban járt a nyári szünetben; ez a két osztály „műsorra tűzi” tanulmányi kirándulásának élményeit...

A „Ki tud többet a Szovjetunióból a Szovjetunióról?” mintájára mi „Ki tud többet a szocialista országokról?” címmel szervezünk versenyt.

Tervezzük, hogy az irodalmi színpad finnugor estjére meghívjuk a 26 asszociált iskola 1-1 képviselőjét és Dr. Maller Sándort, iskolánk volt diákját és tanárát, az UNESCO magyarországi főtákarát.

Vendégül látjuk a szegedi orvosi egyetem néhány hallgatóját is. Ők pályaválasztási tanácsaik mellett „Orvosok az irodalomban” című műsorukat hozzák magukkal.

Terveink után még néhány szót a soproni értekezletről. Az elnöki tisztet Dr. Maller Sándor látta el. Előadást tartott Dr. Hanga Mária, az oktatási miniszter helyettese és Dr. Beniczédy József, az OM osztályvezetője, miniszteri főtanácsos. Hozzászolt a témákhoz Tánczos Tibor, a KISZ KB munkatársa, az OPI több szakembere és az iskolák-klubok nem egy képviselője.

A komoly munka mellett szórakozásban is volt részünk. Klubesten találkoztunk a soproni gimnazistákkal; megtekintettük ünnepi irodalmi színpadi műsorukat, meghallgattuk a zeneiskolás növendékek hangversenyét. A várban és környékén az ország egyetlen Kossuth-díjas idegenvezetője kalauzolt minket; jártunk Fertőrákoson, Nagycenken, Fertődön.

A soproni József Attila Gimnázium jó házigazdája volt az UNESCO asszociált iskolák IV. országos értekezletének; a barátságos fogadtatás, a színvonalas program és a vendégszeretet mély benyomást tett ránk.

Sok élménnyel és tapasztalattal gazdagított ez a négynapos értekezlet bennünket: engem is, Dr. Sós Istvánné tanárnőt is.

Puskás Valéria III. B

— 1975. december 10-én délelőtt 11 órakor az Emberi jogok napja alkalmából gimnáziumunk tanulóifjúsága lelkes chilei szolidaritási nagygyűlésen vett részt az iskola udvarán.

— Kiss Barna egyetemi adjunktus 1975. december 9-én pályaválasztási tájékoztatót tartott iskolánkban. Tájékoztatójában ismertette a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem adta továbbtanulási lehetőségeket és a további tanulni szándékozókkal szemben támasztható követelményeket.

Beszélgetés Dr. Beme László nyelvészprofesszorral

Az 1975. október 24-25-26-án Sáloraljaújhelyen rendezett Édes Anyanyelvünk Verseny alkalmával látogatást tett Sárospatakon és előadást tartott iskolánkban Dr. Beme László, a szegedi József Attila Tudományegyetem tanára. Az előadás után felkeresték őt munkatársaink, és kérdésekkel fordultak hozzá.

— *Úgy hallottuk, hogy a professzor úr Sárospatakon érettségizett. Szeretnénk megtudni, hogy felnőtt emberként mire emlékezik a legszívesebben diákkorából?*

— Akkoriban a pataki kollégium az ország kiemelt iskolájának számított... Olyan hagyománnyal, amely rendkívül vonzott. A családomban is szinte fogalomná vált Patak... Apám 12 évet, Gábor öcsém 1 évet, Péter fiam 4 évet töltött ebben a diákvárosban. Jomagam is itt érettségiztem 1939-ben...

A legszebb emlék — a fiatalságom. Itt voltam szerelmes először, másodsor, harmadszor... Élveztem a tanulás és tudás, az önképzőkori szereplés örömét. Persze legjobb barátommal, Király Istvánnal együtt — aki már régen neves irodalomtörténész — a szokásos diáksínyekben is kedvünkre leltük; huncutkodtunk annyit, amennyi négy évbe belefért. (A gimnázium akkor 8 osztályos volt, mivel azonban én csak a polgári kijárása után kerültem ide, 4 évig diákoskodtam Patakon.)

Ebből az időből származik a Fekete Gyulával való ismeretségem; ő még a gimnázium alsóbb osztályaiba járt, mikor mi már felsősök voltunk... Azóta belőle is öregdiák és befutó író lett!

Patakon akkoriban tanítóképző, gimnázium és teológia működött. A képzőben és a teológián falura menő tanítók és papnövendékek tanultak; a közgondolkodás demokratikus volt. Ennek hatása a gimnáziumban is érződött; szép példa rá az 1930-as években kezdeményezett tehetségkutató mozgalom. Az alma materben mindenkibe eléggé beoltották a nép iránti elkötelezettséget. Helytállásra is neveltek...

A 20 éves érettségi találkozon végignézttem egykori osztálytársaimon. Úgy láttam, hogy ha közülük valakit megtaposott is az élet, volt ereje talpra állni... Emberségéből egyikük sem vesztett semmit; egyenes gerincűre, kipróbált jellemre tettek szert... Tudják — tudom én is —, hogy ebben nagy része volt Pataknak.

Legszívesebben most is a „pataki-ság” szóval fejezem ki midazt, amit nekem történelmi hagyomány, sze-

mélyes emlék és erkölcsi bátorság jelent...

— *Az utódokat érdekli az elődök pályafutása. Ezért kíváncsiak vagyunk, hogyan tetszett eljutni a versírástól a nyelvtudománnyal való foglalkozásig?*

— Verseket már a polgáriban is írtam. A gimnáziumban sem hagytam fel a költészettel. Az egyetem első három évében tovább folytattam a versírást; költeményeimben az ember és az emberiség nagy kérdéseivel foglalkoztam... Ez a témakör közel állt hozzám: fiatal voltam és magányos.

Életem kritikus pontjain a verselés mellett a novella- és a regényírás is vonzott... A szépirodalom nagy önkifejezési lehetőséget kínált.

Tény azonban, hogy már első éves egyetemi hallgatóként élénk érdeklődéssel fordultam a hangtan és a nyelvjárás kutatás felé. Azután ez az érdeklődés felerősödött bennem; elhatározó erejűvé vált... Nos, így indultam el pályámon.

— *Mivel iskolánkat közelről érintik az anyanyelvi versenyek, örülnénk, ha a professzor úr elmondaná, ha a professzor úr elmondaná, milyen jelentőséget tulajdonít az anyanyelvi versenyeknek az általános nyelv kultúra emelése szempontjából?*

— Ezeknek a versenyeknek nagy jelentőséget tulajdonítok. Az elmúlt 10 évben valóságos tömegmozgalom lett belőlük...

Mikor 1965-ben „A Kazinczy-éremek és a helyes magyar kiejtés kérdései” címmel egy útmutatót jelentettem meg, a Szép Magyar Beszéd Versenye még csak indult. Jóleső érzéssel közöltem, a Kazinczy-díj és a vele összefüggő Kazinczy-érem a helyes magyar kiejtés díja, a szép magyar kiejtés jutalma. Alapítója, Péchy Blanka azoknak szánta, akik hangképzés, hangsúlyozás és hangléjtés tekintetében példamutatóan beszéltek nyelvünket, s így e jelvényt hordozva egyrészt mintegy élő mintái a helyes magyar kiejtésnek, másrészt lelkes harcosai is a szép magyar szónak. Örömmel számoltam be arról, hogy a Kazinczy-érme-

ket 3 évenként adják ki olyan középiskolásoknak, akik a piramis-szerűen felépített országos verseny élcsapatában is a legjobbnak bizonyulnak...

És azóta? A nemes verseny ez meg ezer középiskolást mozgatott meg, készített anyanyelvünk jellegzetességeinek a megismerésére, tudatosítására...

Győrben már ennek a gimnáziumnak is két tanulója — 1970-ben Kohler Katalin, 1975-ben Kerekes Barna — kiérdemelte a Kazinczy-érmet.

Időközben kialakult az Édes Anyanyelvünk Verseny is. Felkarolták BAbZ megye illetékei... Most már a Szép Magyar Beszéd Versenye és az Édes Anyanyelvünk Verseny szinte kiegészíti egymást. Az egyikken a felolvasók, előadók szépen reprodukálják a kötelező és szabadon választott szöveget, a másikon az aktív, produktív, kifejező nyelvhasználat érvényesül.

Hogy mi ezeknek a versenyeknek a jelentősége? Az, hogy ha nem is minden induló ér el helyezést, minden induló készül, fejleszti nyelvkultúráját... Így szélesedik az iskolában és az életben a helyes nyelvhasználatra törekvők köre. Ezért a szép beszéd talán a vártnál hamarabb tért hódít minden fórumon.

— *Befejezésül még egy kérdés. Mit tetszik tanácsolni azoknak a negyedik pataki diákoknak, akiknek továbbtanulása a magyar nyelv- és irodalomtól teendő sikeres felvételi vizsgától függ?*

— Röviden annyit, hogy igyekezzenek alapos tudást szerezni. Nagyon fontos a leíró nyelvtan színvonalas elsajátítása; de igen szükséges a műelemzési készség és az irodalomtörténeti tájékozottság is. Próbálkozzanak a negyediketek minél több nyelvtani teszt megoldásával, akkor nem éri őket meglepetés... Mélyüljenek el az irodalomban, olvassanak sokat. Anyagismeretük legyen élő, ne hiányozzon belőle az érzelmi töltés sem. Tegyenek szent jó szóbeli és írásbeli kifejezőkészségekre...

Mivel évente igen sokan felvételiznek magyar nyelv- és irodalomból, a felsőfokú oktatási intézmények csak a legfelkészültebb hallgatókat fogadhatják.

— *Köszönjük a beszélgetést.*

A kérdéseket feltette és a válaszokat lejegyezte:

Mezei Erzsébet és Séra Katalin
IV. A

Iskolánk és az Országos Tanulmányi Versenyek

(Az államosítások óta elért eredményeink)

Talán nem mindenki tudja, hogy iskolánk 1952 nyaráig úgy működött, mint a Sárospataki Ref. Kollégium Általános Gimnáziuma. Ekkor — az egyház és az állam közötti megállapodás értelmében — a gimnázium felekezeti jellege megszűnt. Iskolánk 1952 őszén Állami Rákóczi Általános Gimnáziumként nyitotta meg kapuit. Ekkor az oktatás-nevelés történetében új szakasz kezdődött nálunk...

A kezdet nehézségei ellenére — a tanulmányi munka fokozatosan fellendült. Kedvezően alakult a folytatás is: alig akadott esztendő, hogy pataki diák ne lett volna a középiskolások legjobbjai között. A közelmúlt sikerei — melyeket volt vagy jelenlegi társaink már hátrányos körülmények között értek el — csak megerősítették hitünket: nagy önfeláldozással és bizonyos szakterületeken az akadozó felújítás ellenére is lehet és kell eredményeket elérni!

A sikerek — lelkesítettek, követsére csábítanak. Az eredmények — bizalmat ébresztenek iskolánk és önmagunk iránt... Ezért közzéteszük, hogy az államosítás óta kik, mivel öregbítették a sárospataki Rákóczi Gimnázium jó hírét az Országos Tanulmányi Versenyeken.

1954-ben *Benkő Balint* II. B oszt. tan. matematikából II. díjat kapott

(tanára: Szerencsi Sándor);

1957-ben *Kovács Béla* III. A oszt. tan. fizikából II. díjat nyert (tanára: Ecsedi Zoltán);

1962-ben *Herman Brigitta* IV. A oszt. tan. a szakosított orosz tantervű osztályok versenyén II. díjat kapott (tanára: Vécsey Antal);

1966-ban *Ivánfalvi György* IV. D oszt. tan. oroszából IV. helyezést ért el (tanára: Vécsey Antal);

1966-ban *Kun László* IV. A oszt. tan. a szakosított orosz tantervű osztályok versenyén V. helyre került (tanára: Vécsey Antal);

1968-ban *Egri Gábor* IV. A oszt. tan. a szakosított orosz tantervű osztályok versenyén VI. helyezést ért el. (tanára: Vécsey Antal);

1969-ben *Szerencsi Katalin* IV. A oszt. tan. a szakosított angol tantervű osztályok versenyén III. díjat kapott (tanára: Szabó Gyula);

1969-ben *Bajusz Attila* IV. A oszt. tan. kémiaiából a X. helyre került (tanára: Köteles László);

1970-ben *Frank Éva* IV. B oszt. tan. a szakosított angol tantervű osztályok versenyén I. díjat kapott (tanára: Juhász Ferenc);

1970-ben *Gonda Zsuzsanna* III. B oszt. tan. oroszából V. helyezést ért el. (tanára: Bertha Csilla);

1971-ben *Katona Géza* IV. B oszt.

tan. történelemből a X. helyen végzett. (tanára: Szatmári Sándor);

1971-ben *Nagy Imre* III. B oszt. tan. a szakosított angol tantervű osztályok versenyén a IX. helyre került. (tanára: Hazagh Mihály);

1972-ben *Nagy Imre* IV. B oszt. tan. oroszból II. díjat kapott. (tanára: Hazagh Mihály);

1972-ben *Szentpéteri Éva* III. B oszt. tan. oroszából III. díjban részesült (tanára: Gregor András);

1972-ben *Nagy Imre* IV. B oszt. tan. a szakosított angol tantervű osztályok versenyén II. díjat kapott (tanára: Hazagh Mihály);

1974-ben *Kovács Edit* IV. A oszt. tan. a szakosított orosz tantervű osztályok versenyén VII. helyezett lett (tanára: Tapa András);

1974-ben *Varga Zsuzsanna* IV. B oszt. tan. a szakosított angol tantervű osztályok versenyén II. díjat kapott (tanára: Dr. Bertha Zoltán);

1975-ben *Kárpáti János* IV. B oszt. tan. a szakosított angol tantervű osztályok versenyén III. díjban részesült (tanára: Hazagh Mihály);

1975-ben *Hegedüs Irén* III. A oszt. tan. a szakosított orosz tantervű osztályok versenyén VIII. helyre került (tanára: Czövek István).

A kimutatást készítette a
SZERKESZTŐSÉG

Oroszlánkörmök

ERNEST HEMINGWAY: Karácsony Párizsban (Christmas in Paris)

Párizs hóesésben. Párizs izzott a kávéházak előtti faszenes serpenyőktől. A kávéházi asztaloknál felhajtott gallérú emberek szorongtak, kezükben amerikai groggal telt poharak. A rikkancsok hangosan kínálták az esti lapokat.

A buszok úgy törtek utat az alkonyati hóesésben, mint zöld szörnyetegek. A fehér házfalak elszürkültek a hó friss színe mellett.

A hó sehosem olyan szép, mint a városban. Csodálatos dolog Párizsban egy Szajna feletti hidon állni és nézni a hófüggönyön átsejlő Louvre szürke épülettömbjét, a folyón átívelő hi-

dakat, az ódon párizsi házakat és a Notre Dame-ot.

Jól érezheted magad Párizsban, csak karácsony idején vagy magányos.

Egy fiatalember és a kedvese sétált végig a Rue Bonapartéon a Quai felől a magas házak árnyékában le egészen a fényesen kivilágított kicsi Rue Jacob-ig. Ott a „Harmadik Köztársaság Igazi Vendéglőjé”-hez címzett kis második emeleti étteremben — amelyben két apró helyiség volt, négy pici asztallal meg egy macskával — sajátos karácsonyi vacsorát szolgáltak fel.

— Nem valami karácsonyi

a hangulat — szólta a lány.

— Hiányolom a vörös áfonyát — mondta a fiú, aztán nekiláttak a karácsonyi vacsorának. A pulykát különös geometriai alakzatban rendezték el, s úgy tűnt mintha egy csipet húsból, egy jó adag porcogóból és egy nagy darab csontból állt volna.

— Emlékszel az otthoni pulykasültre? — kérdezte a lány.

— Ne beszéljünk róla — mondta a fiú.

Szedtek a krumpliból, melyet mintha túl bő zsírban sütöttek volna ki.

— Mit gondoltasz, mit csi-

nálnak az otthoniak? — kérdezte a lány.

— Nem tudom — mondta a fiú. Hiszed, hogy valaha is hazakerülünk?

— Nem tudom — felelte a lány. Gondolod, hogy valamikor sikeres művészek leszünk?

A tulajdonos lépett be, hozott némi édességet és egy kis üveg vörös bort.

— Elfeledkeztem a berről — mondta franciául. S a lány sírva fakadt.

— Nem gondoltam volna, hogy Párizs ilyen — mondta.

Azt hittem, hogy gyönyörű, vidám város, tele fénnel.

A fiú átölelte. Legalább ez olyan dolog volt, amit megtehetett egy párizsi vendéglőben.

— Ne bánkódj, kedves — mondta. Még csak három napja vagyunk itt. Majd más lesz. Csak várj egy kicsit.

Szóttalanul fogyasztották el az édességet. Aztán fizettek, és kisétáltak az utcára. Kint még mindig havazott. Ők pedig kóboroltak a hócsésében, a régi párizsi utcákon, amelyek jól ismerték a kószáló nőcsábászokat,

a férfiakra vadászó szajhákat. Tekintetük végigpásztázta a magasba nyúló vén házakat, melyek érdektelenül bámultak le mindenre, s amelyek így karácsonykor életteleneknek és kihaltaknak látszottak.

A fiatal párt honvágy ki-nozta: ez volt az első karácsonyuk távol hazájuktól, szeretteiktől. Az ember csak akkor döbben rá igazán, hogy mi a karácsony, amikor először tölti az ünnepeket idegenben.

Fordította: Szabó M. Erika IV. B

U J E V I

Lenyelte az első kanál levest. Pompás volt! Közben arra gondolt, hogy ma van a 60. születésnapja. Megöregedett, több jutott neki a rosszból, mint a jóból. Ma reggel a tükörbe nézett — évek óta nem tette —, s egy vén, mogorva arc nézett vissza. Nem akarta elhinni, hogy az övé. Mindig azt hitte magáról, hogy fiatalos öregúr. Persze, a látszat néha csal...

Mióta meghalt a felesége, egyedül élt. A magány mindenre megtanította. Megviselte a felesége halála; mindig azt gondolta, hogy ő megy el előbb. Amilyen hatalmas a teste, olyan az akarata is. Ki kellett bírnia. Nem akart totyogós, magatehetetlen vénember lenni, akinek csorog a szája szélén a nyál. Elhatározta, hogy ezután is fog tudni örülni az életnek.

Miközben ebédelt, kinézetgetett a konyhaablakon. Sűrű pelyhekben hullt a hó. Megtörölte a bajuszát.

Ilyenkor, szilveszter napján, az ő születésnapján megrohanták az emlékek: az első boldog nyár; az érett körte, melyet a fáról loptak; a piros rózsák, melyeket első ajándékként kapott tőle a felesége; a fagyos, téli esték... Felzaklatták az emlékek. Nem pihent le ebéd után, mint vasárnap szokott. Felvette a meleg bundát. Kilépett az erkélyre, amely körülfutotta a házat és körülölelte a belső udvart. Ósdi volt a ház és fakó, a vakolat potyogott; mégis

A I L O M I

szerette... Nagyot sóhajtott.

— Ugyan már, csak nem leszek érzelgős?!

A kapun alig fért ki az utcára a hóembertől, melyet a ház gyerekei építettek oda. Nagy igyekezettel préselte ki széles vállú, hatalmas testét.

Délutáni fényben úszott az utca. A neoncsövek piros, kék, zöld fénye villódzott az úton. Ropogott a lába alatt a frissen hullott hó.

Az ablakban látni lehetett a fehérszített, kivilágított karácsonyfákat. Neki is van otthon egy, igaz szerényebb. Minek csináljon olyan nagy felhajtást magának!

Erre — arra sétált a városban. Erre kézenfogva sétáltak. Arra, a téren egy apa játszott a fiával. Boldogan szívták be a nedves hó szagát, kipirosodva örültek az életnek. Idegennek, rohanónak talált mindent. Csak az öreg házban érezte magát biztonságban. Villamosra szállt. Hamar otthon akart lenni. Nem bírta elviselni, ahogy a mai fiatalok beszél. Rádásul át sem adták a helyüket. Rájuk szól, ha nem kellett volna leszállnia.

Toppantott a lábával, hogy lerázza róla a havat; a kabátját megütögette. Finom meleg volt a lakásban. Atöltözött. Úgy döntött, hogy most is végighallgatja a rádió szilveszteri műsorát, akármilyen rossz lesz is.

Bekapcsolta a rádiót, kényelembe helyezte magát, rágyújtott egy szivarra. A ház la-

kói ki nem állhatták a szagát. De most előszedte. Vacsora után különösen jólesett.

A műsor eleje nagyon szórakoztató volt. Később ásitozni kezdett, amikor az elcsépeelt futballal hozakodtak elő. Megvette az ágyat, elvégre onnan is hallgathatja a rádiót. Lefeküdt, s ő maga sem vette észre, hogy lecsukódott a szempillája; mély álomba merült.

Mikor felébredt, még szólt a rádió:

— Pontos időjelzést adunk. 6 óra következik...

Kintről recsegő papírtrombita szava zengte túl a rádió hangját. Kurjongatás hallatszott...

Felült az ágyban. Egy könnycsepp gördült végig ráncos arcán...

— Most mennek haza, lefeküdni... Mint hajdan én és társaim.

Fráter Mária IV. A

Joseph Campbell:

Az öregasszony
(The old woman)

Mint oltár előtt
A fehér gyertya.
Oly szép az öreg
Elgyötört arca.

Olyan ő, mint a
Szolid téli fény;
Túl a vajudás
Vad kín — keservén.

Magára maradt;
Fiatal tüze
Elapadt, mint egy
Rommelom vize,

Laczkó Tibor III. B

Disputa

EGY KOLLÉGISTA A KOLLÉGISTÁKRÓL

Én pataki diák vagyok! — mondom büszkén olyankor, amikor valaki affelől érdeklődik, hogy hol tanulok. Meggyőződésem, hogy — adott esetben — iskolatársaim is ugyanilyen önérzetesen válaszolnak erre a kérdésre.

Van ugyanis valami vonzóerő Patakban, s ez nemcsak a gimnáziumi négy éven át tart. Melyik volt diák tudna örökre búcsút mondani az Alma Maternek, megszakítva minden kapcsolatot, feledve minden emléket? Egyik sem! Azzal, hogy valaki innen elmegy, nem „írják le a számláról.” Visszavárja az iskola, az ifjúság, a város.

A leérettségizettek összetartása is hagyományosan erős. Közületek bizonyára sokan hallottak már azokról a pesti, miskolci és más helyütt található klubokról, amelyeket volt pataki diákok létesítettek azért, hogy továbbra is ápolhassák egymással a kapcsolatot.

Ilyen gondolatok járnak a fejekben, és sok minden eszembe jut.

Valamelyik tanárom egyszer azt mondta, hogy a legszebb emlékei azoknak vannak, akik itt kollégiumban laktak. Valóban, a sok közösen átélt jó és rossz óra, esemény szorosabbá teszi a kapcsolatokat, felejthetlenné az együtt töltött éveket. Gimnáziumunkban különösen jó helyzetük van a kollégistáknak, hiszen az erdélyisek, a zrinyisek és a kossuthosok a tanulóifjúság zömét alkotják.

Még a szakkörök, különórák is a szilenciumokhoz igazodnak, nem is beszélve a csak a kollégisták számára biztosított pénteki mozielőadásról —, hogy néhány példát említsek. (A kollégisták azok, akik a leginkább összetartanak, sokszor — sajnos — az osztályközösségek rovására is; pedig nem elenyésző a patakiak és a bejárók számára — sem a gimnáziumban.)

Magam is kollégista vagyok. Másként nem vehettem volna észre az olyan apró (vagy talán nem is jelentéktelen?) problémákat, amelyeket most szóvá teszek. . .

Már utaltam rá, milyen sokan vagyunk. Ezért foglalkoztat egyre inkább a kollégiumi összetartás gondolata, hiszen ha az Erdélyi, a Zrinyi és a Kossuth fiataljai között nem beszélhetünk erről, akkor egy kis túlzással azt is mondhatjuk, hogy nincs az iskolán belül sem egység.

Jól emlékszem a kollégiumok közötti tavalyi versenyre, amelyen a három szurkoló csoport egymást túlharsogva igyekezett dikkolni a maga csapatának. Ezt nagyon szép dolognak tartottam. Az azonban már kevésbé tetszett, hogy senki sem volt hajlandó arra, hogy a másik kollégium sikereit elismerje, vagy tapintatból ne nevéssen a vetélytárs esetleges baklövésein. Talán a zavaró taktika megengedett a minden áron való győzelem érdekében? A sportszerűség idejétmúlt dolog?!

Gondolom, sokan emlékeznek

még közületek az ősszel megrendezett tábortúzra is. Szépen indult, érdekesekek voltak a műsorszámok; a rendezvény azonban hamarosan elromlott attól, hogy a kollégisták nem törődtek egymással. . . Némelyikükben annyi jó érzés sem volt, hogy türelmesen megvárja, amíg a másik befejezi pl. az énekét. Bántott a dolog. Az a benyomás alakult ki bennem: itt minden arra megy, hogy a másikat hogyan lehet „túllicitálni.”

Az első kérdés, amely ez után az este után felvetődött bennem, az volt, hogy miért nem vagyunk tekintettel egymásra? Persze ha jobban meggondoljuk, két-három alkalom, na meg a Kossuth által rendezett néhány klubest nem elegendő arra, hogy alaposan megismerje egymást a három kollégium diáksága. Úgy vélem, több közös rendezvény és nagyobb együttműködés kellene, hogy a jó szándékú vállalkozások kellően sikerüljenek.

Ne csak az öregdiákok között legyen összetartás, hanem közöttünk is. . . Ennek a kollégiumi szűkebb és az iskolai tágabb közösség is hasznát látná!

Nem tudom, világos volt-e, amit mondani akartam. Egyáltalán: ti is úgy látjátok-e a felvetett kérdést, ahogy én? Szeretném, ha erről a „témáról” megírnátok a véleményeket, s ha egyetértetek velem, azt is: milyen módon lehetne tenni valamit a nemkívánatos jelenségek ellen.

Szabó Livia III. B

Visszapillantó tükör

Miért volt jelentős Comenius meghívása Sárospatakra ?

(A nagy tudós 325 évvel ezelőtt foglalta el állását a kollégiumban)

Immár 325 éve, hogy a pedagógia haladó szellemű képviselője, a magyar származású Comenius (Szegecs János) a „dicső fejedelemasszony”, Lorántffy Zsuzsanna meghívására Sárospatakra érkezett. „. . . azért jöttem ide,

hogy használjak. . .” — mondta. S ezt a szándékát valóra is váltotta: 1650—1654 között — alig négy év alatt — Comenius (vagy a Cseszlovákiában használt névváltozat szerint: Komensky) oly sok jelentős művet írt és különböző, az ok-

tatással kapcsolatos módszert dolgozott ki, hogy velük ma is bámulatot kelt.

A nagy tudós munkássága elméleti és gyakorlati síkon folyt. Közismert tény, hogy 58. életévéig — Európa különböző országaiban — főként elméleti tevékenységet fejtett ki. Patakon végzett munkásságának jelentősége abban rejlik, hogy itt tett kísérletet oktató-nevelő módszereinek alkalmazására a gyakorlatban; s ez lehetővé tette a pedagógiának mint tudománynak humánus fejlődését. Vitathatatlan, hogy a pataki nevelőmunkája során szerzett tapasztalatok készítették Comeniust egész sor kiemelkedő mű megírására. Ilyenek pl.: A Panzofikus Iskola tervezete, A szépnek szép módon való tanulmányozásáról, a hármastankönyv: a Vestibulum, a Janua és az Atrium, A jól rendezett iskola törvényei, a Schola Ludus, az Orbis Pictus.

Comenius munkásságával gazdag anyagot kapott a pedagógiatörténet.

A tudós emberi magatartása kedvezően befolyásolta a közvéleményt: megértő és szigorú volt — egyszerre; józan kutató és nagy álmodozó volt — egyszerre; zárkózott és közvetlen természetű volt — egyszerre. A tudós politikai törekvéseit is rokonszenvvel nézte minden rendű és rangú hazafi: Habsburg elnyomás alatt sínylődő hazája felszabadításához akart svéd-magyar-ukrán támogatást szerezni... Sárospatakon is Morvaország és Csehország balsorsára gondolt, a fehérhegyi csatavesztés következményeit akarta felszámolni.

Egy ilyen kiváló ember alakját sohasem lepheti be a feledés. Mi is emlékezünk rá... Azzal is, hogy felidézzük a XVII. században megfogalmazott, de ma is érvényes programját: „A mi célunk: hathatósan előmozdítani az ismeretszerzésben a teljes, szilárd, tiszta és rendezett gondolkodást, a cselekvésben az ügyességet s a gondolatok közlésében az ékesszólást.”

Baranyi Katalin IV. A

Tribün

Király Zoltán:

Vadkörte mézzel

Csohány Kálmánnak

Rét foglyai, vadkörtefák,
törzseteken csattog a végzet.
Emlékemben éltek tovább,
amíg az emlékek igéznek.
— Fűvek közt vérszeplős eper,
az égen kölyök nap kelőben
s ifjúságom ott énekel
ma is a rég eltűnt mezőben.
Öreg fák ága savanyú
vadkörte sirt az út fűvébe.
törzsükben törpe alagút
s vadméhek rejtett lépesméze.
Bennem a nagy Éhség lapult,
vágya mindennek, ami érett,
ismeretlen. S útszélre hullt

vadkörtenél voltam szegényebb.
Ettem vadkörte, keserűt,
s faodvak édes lépesmészét.
Rikattam nádihegedűt,
villogtattam fogam fehérjét.
S belémszívódott a világ
minden keserve, édessége,
vállamra hajló réti fák
ereje, termő békessége.
— Vedd tenyeredre szívemet
s ha bőrrödön átsüt verése,
legyen szád íze édesebb,
hulljon kedved keserűsége.
Negyedszázados életem,
ifjúságom: vadkörte mézzel.
Nádihegedű-éneke
megzendül dobbal, sárgarézzel!

Király Zoltán iskolánk volt diákja. Egyetemi tanulmányait Debrecenben, a KLTE magyar

szakán végezte. Ott kapott 1956-ban tanári diplomát.

1958-tól 1963-ig a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban volt könyvtáros. 1964-ben könyvtárvezető lett egy budapesti kutatóintézetben.

A Magyar Népköztársaság ösztöndíjasaként két évet töltött Bulgáriában. Azóta rendszeresen fordít bolgárról magyarra. Több antológiában jelent meg versefordítása; folyóiratainkban saját verseivel is gyakran találkozhatunk.

Legutóbb az Európa Könyvkiadó gondozásában 1973-ban kiadott „Margarétás záporok” című válogatásban kaptak helyet fordításai.

Holmi

LUCA UTÁN

Lucák, mit kaptatok a névnapotokon: virágot vagy virgácsot?

Luca nap volt; december 13!

Lucák — Lúciák, ahogy a Gergely-naptár megemlékezik a hajdani siracusai szúzról —, mit jövendöltök 1976-ra? Mert

Lúcia fényt jelent, s így magyarázza a babona: megvilágítja a jövendőt. Az esztendő utolsó hónapjának 13. napjára teték nevét a naptárkészítő bölcsek, s az antik világ jövendőmondó napjához Gergely pápa tudósai is ragaszkodtak. A Luca-naptárhoz. Ez a naptár Lucától — december 13-tól — 12 napig tart. Feljegyezték minden nap történetét, időjárását. Mert egy-

egy nap a jövő esztendő egy-egy hónapját jelképezte szerintük. Ha például a hatodik nap sütött a Nap, júniusban is — a hatodik hónapban — napsütés lesz. Eljárulja Luca a jövőt.

Mit főztetek, lányok, Luca-napkor ebédre? Mert régi babona: gombócot, mégpedig 13 db-ot főznek az eladólányok, s egy kivételével — kis cédulára írva — mindegyikbe egy-egy fiú

nevét rejtik. Aztán találunk, s amelyik fiú neve kerül tányérjukra, az lesz jövőre a vőlegény.

Egy idő óta — leszoknak már a lányok a főzésről — megspórolják a gombóc főzést is. Csak 13 cédulát tesznek a kalapba — egyik üres —, s Luca-naptól minden nap egyet-egyét kihúznak belőle. Amelyik cédula megmarad a 13. napra, az azon szereplő személy lesz a vőlegény. S ha az üres cédulát találnák, akkor bizony várni kell még egy esztendő, jövő Luca-napkor ismét lehet próbálkozni, kalapba tenni a fiúk nevét.

Lucák, mit kaptatok: virágot vagy virgácsot? Mert hajdanán, a babonás időkben megkorba-csolták a Lucákat — Lucifernékat —, de ma, ha virág helyett virgácsot kapnak is, az a virgács tele van függővel: cukorral, csokoládéval, sőt ágai közé gyűrűt is lehet rejteni.

HÍREK

— A sárospataki Tanácsí Híradó 1975/4. számában olvastuk, hogy a helybeli vezetők — tanulóifjúságunk lelkes társadalmi munkáját nagyra értékelve — a megyei végrehajtó bizottsághoz küldött felterjesztésükben a Rákóczi Gimnáziumnak a „Közösségért!” feliratú plakett arany fokozatának megítélését javasolták.

— 1975. október 18-án a Fidel Castro KISZ-alapszervezet és az UNESCO-kör barátsági estet rendezett. Ezen két Miskolcon tanuló ghánai egyetemista jelent meg: S. G. Kwame Gordon Khoury és B. S. Kwaku Dageau. Egy kis műsor és szívélyes beszélgetés tette érdekessé a velük való találkozást.

Az UNESCO-naplóba angolul és anyanyelvükön a következőket jegyezzék be: „Nagyon boldogok vagyunk, hogy a mai estén köztetek lehetünk... Ezen az úton haladjatok tovább!”

— Az iskolai szavalóversenyt 1975.

október 25-én bonyolítottuk le. Ennek 42 résztvevője volt. Közülük első helyezést — holtversenyben — Bogár Katalin IV. F és Gávai Márta IV. B osztályos tanuló ért el. A harmadik helyre Bodó Katalin, a III. B osztály tagja került.

A két első helyezett 500—500,— Ft, a harmadik helyezett 300,— Ft pénzjutalomban részesült. A rangsorban utánuk következő 10 legjobb szavalónk jutalma — a helybeli művelődési otthon és a gimnázium jóvoltából — egy debreceni színházlátogatás volt.

— 1975. október 26-án a zrinyisek, november 1-én a kossuthosok színvonalas pecúravatót rendeztek.

— A Napjaink folyóirat szerkesztősége 1975. október 27-én a dísztermünkben irodalmi estet rendezett. Megyénk irodalmi és kulturális lapjának „életrajzát” Zimonyi Zoltán főszerkesztő-helyettes ismertette. Költői munkásságáról Papp Lajos, a folyóirat főszerkesztője és Serfőző Simon „vallott”. Az észak-magyarországi írócsoport alkotásaiból a miskolci Nemzeti Színház két művésze, Zoltán Sára és Kulcsár Imre mutatott be néhányat.

— A salgótarjáni Bolyai Gimnázium 5 fős pedagógus küldöttsége október 29—30-án látogatást tett iskolánkban. A vendégek általában az iskolai oktató-nevelő munka, különösen pedig az idegennyelv-tanítás problémáit iránt érdeklődtek. A tapasztalataik után a pedagógus küldöttség salgótarjáni viszontlátogatásra hívta meg a pataki idegennyelv-tanárokat egy csoportját.

— 1975. november 3-án megkezdődött iskolánkban a házi kispályás labdarúgó-bajnokság. Tanulóink azóta több mérkőzést játszottak.

— A Nagy Októberi Szocialista Forradalomról szóló megemlékezést 1975. november 5-én tartottuk a díszteremben. Méltó műsorról —

Balogh Ferecné tanárnő vezetésével — az irodalmi színpad gondoskodott. Ünnepi beszédet Páldi Jeremiás tanár úr mondott.

— Az Édes Anyanyelvünk Verseny házi fordulóját 1975. november 28—29-én rendeztük meg. Ezen 28 tanuló vett részt. Közülük a legjobb helyezést a következők érték el: Szabó Livia III. B, Tamás Ilona IV. B, Takács Etelka IV. E, Prokób Ildikó III. F és Karakó Erzsébet II. D.

— 1975. november 29-én, a sárospataki ifjúsági klubok közötti vetélkedőn a Rákóczi Gimnázium csapata II. helyezést ért el. Nyereménye egy MK-25-ös magnó volt.

— Mikulás-estet rendezett 1975. december 6-án a Kossuth és a Zrínyi Középiskolai Kollégium ifjúsága. Az estet hangulatos műsor és bőséges ajándékozás tette emlékezetessé.

— 1976. január 1-től 1977. július 30-ig iskolánkban dektorként fog működni Miss Irene Sedler angol anyanyelvű londoni tanár.

HUMOR

— Az egyik barátom már gimnazista korában beírta nevét a magyar történelem könyvébe.

— ?

— Az övé volt a könyv.

— Kislány, akar ma este velem vacsorázni?

— Igen!

— Akkor szóljon a mamájának, hogy egy terítéssel többet tegyen az asztalra!

Sárospataki Krónika

A Sárospataki Rákóczi Gimnázium KISZ-szervezetének lapja

A kiadásért felelős: Kádas Sándor igazgató

Felelős szerkesztő: Dobay Béla gimnáziumi tanár

Diákszerkesztők: Baranyi Katalin, Farkas Imre, Fráter Mária, Laczkó Tibor, Szabó Livia és Zeher Emese

Eng. sz.: III 1/1FJ/42/1970 Borsodi Nyomda sárospataki telepe 75-73 500 F. v.: Lesó Lajos